

Investīciju projektu izstrāde siltumapgādē

**SAGATAVOJA:
SIA «SMART CONSULTING»
2019. GADA MAIJS**

INGARS BAĻČŪNS
INGARSB@SMARTCONSULTING.LV
WWW.SMARTCONSULTING.LV
+ 37129284611

No stratēģijas un lēmuma pieņemšanas līdz finansējumam

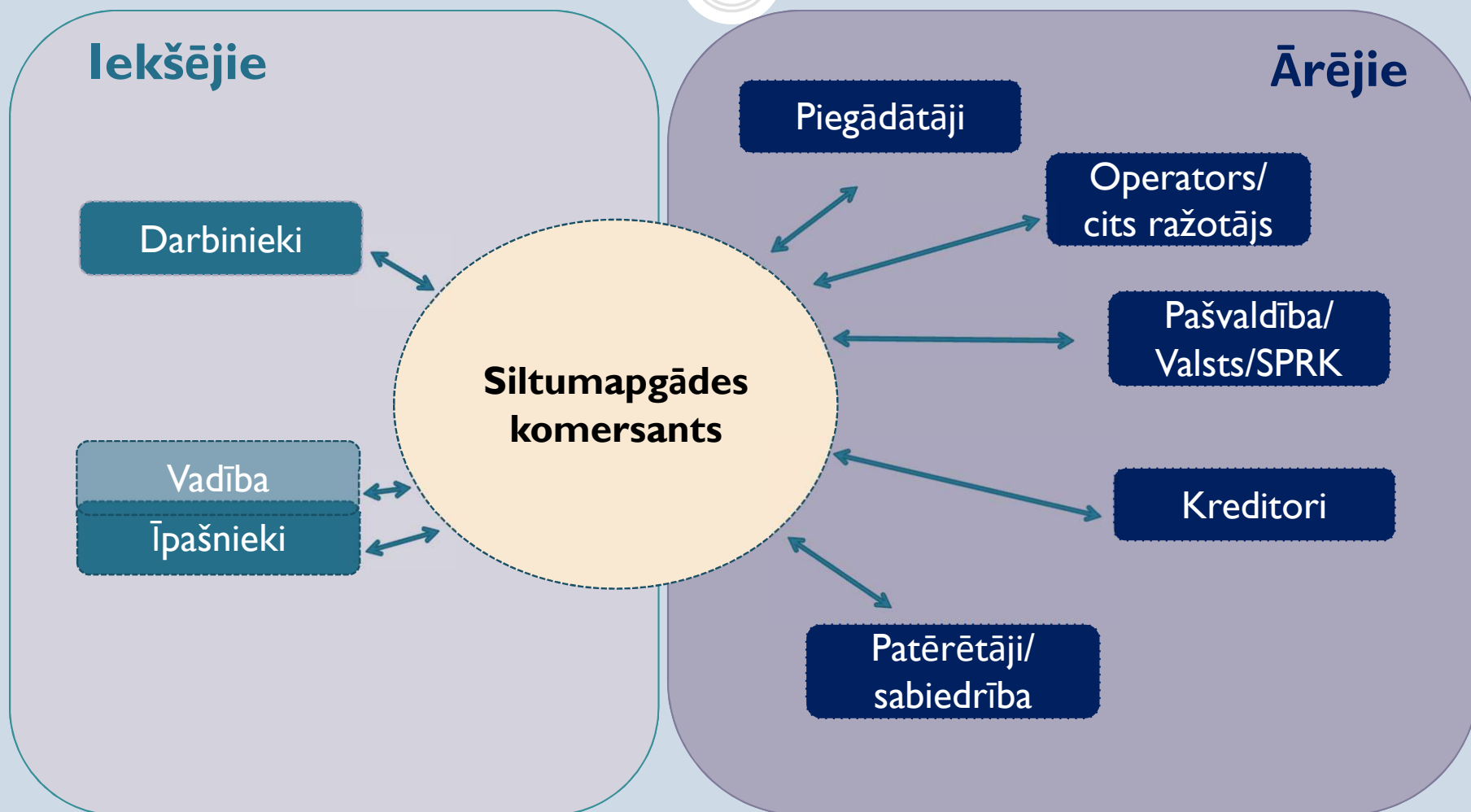
No lēmuma pieņemšanas līdz finansējumam

- Kā pielāgoties izaicinājumiem siltumapgādē?
- Kādas ir iesaistītās puses siltumapgādes industrijā?
  - ✦ Iesaistīto pušu kopējās intereses
  - ✦ Vai ir pretējas intereses?
- Kā pieņemt lēmumu, ņemot vērā iesaistīto pušu vēlmes?
  - ✦ Ar ko sākt?
  - ✦ Sagatavošanās darbi pirms biznesa plāna/TEP izstrādes
- Kā izvēlēties piemērotāko tehnisko risinājumu?
- Ko iekļaut biznesa plānā/TEP?
  - ✦ Kam tas tiks gatavots?
  - ✦ Kādas sadaļas dažādām ieinteresētajām pusēm ir būtiskas?

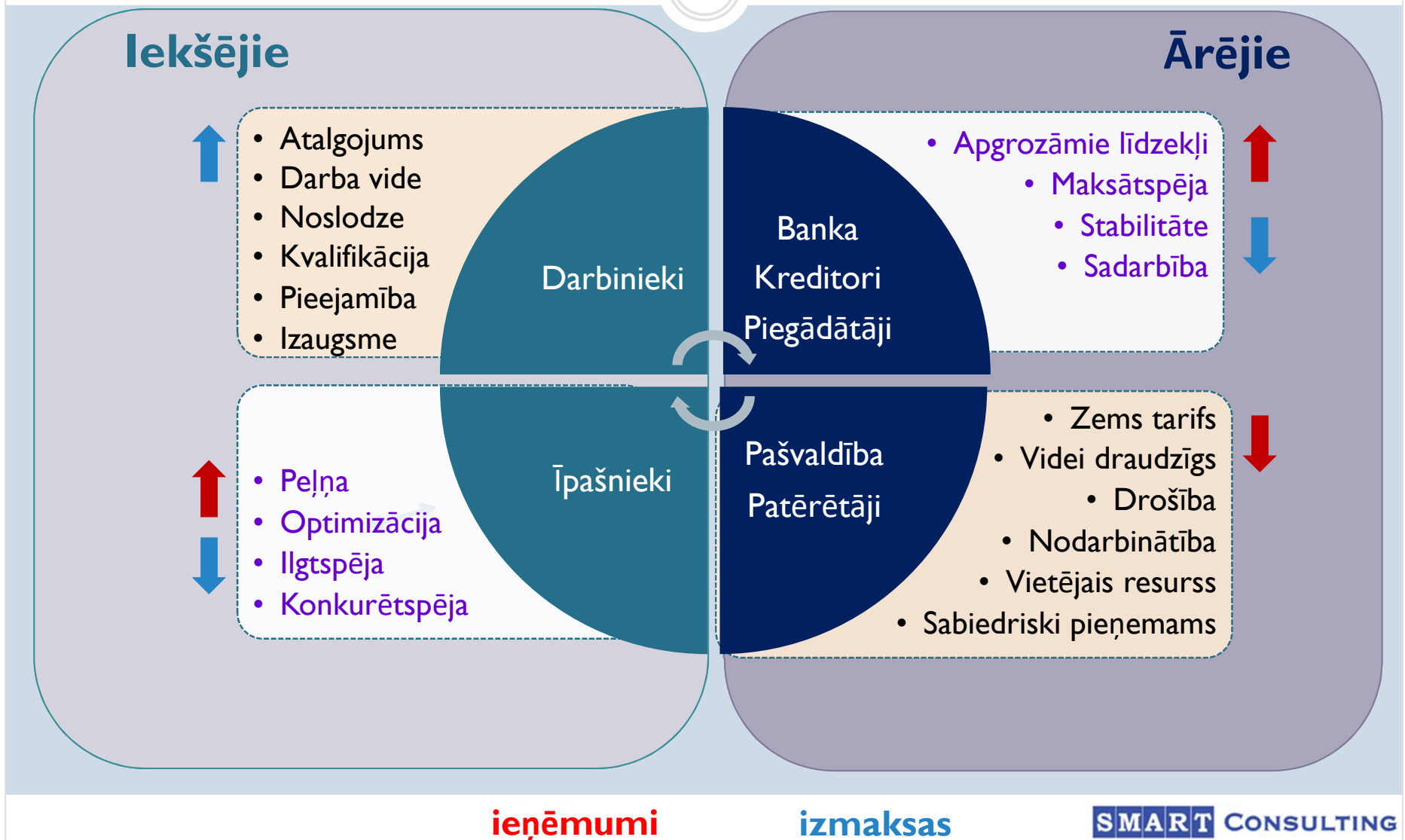
Siltumapgādes izaicinājumi

- Eiropas Savienības klimata un enerģētikas politika:
  - ✦ Pāreja no fosilā kurināmā
  - ✦ CO₂ emisiju samazināšana
  - ✦ Putekļu (cieto daļiņu) izmešu normas mg/m³ dūmgāzēs
- Siltumenerģijas patēriņa samazināšanās:
  - ✦ Ēku energoefektivitātes paaugstināšana
  - ✦ Pašvaldību un valsts funkciju optimizēšana
  - ✦ Globālā sasilšana. Īsākas un siltākas apkures sezonas
  - ✦ Vasaras slodzes samazināšanās un nepastāvīgums (piem., skolām, baseiniem pārtraukums vasarā)
- Darbaspēka pieejamība un atalgojuma pieaugums
  - ✦ Darbaspēka trūkums.
  - ✦ Jaunos speciālistu piesaiste ar minimālās algas likmēm ir sarežģīta
  - ✦ 2010. gada minimālās algas kāpums ir 70 %
- Novecojušas un neefektīvas ražošanas tehnoloģijas
  - ✦ Malkas katli
  - ✦ Iekārtas, kam nepieciešams maiņas personāls
  - ✦ Pirmie šķeldas katli ar zemu automatikas līmeni, distancēti nevadāmi, augstām prasībām pret kurināmo
- Nodokļu un valsts uzraugošā politika:
  - ✦ Dabas gāzes akcīzes nodokļa pieaugums
  - ✦ Dabas resursu nodokļa pieaugums
  - ✦ Minimālās algas kāpums arī turpmāk

leinteresētās puses

Ieinteresētās puses

Redzami un patiesie investīciju mērķi

**Tarifs
Zudumi
CO₂
Modernizācija**

Optimizācija, kompensējot izmaksu kāpumu
Darbspēka jautājumi
Ilgtspējīga un paredzama darbība
Iekārtu un siltumtrašu dzīves cikls
Patēriņa samazinājums
Nepārtraukts pakalpojums
Kurināmā diversifikācija
Droša siltumapgāde
Uzticība CS

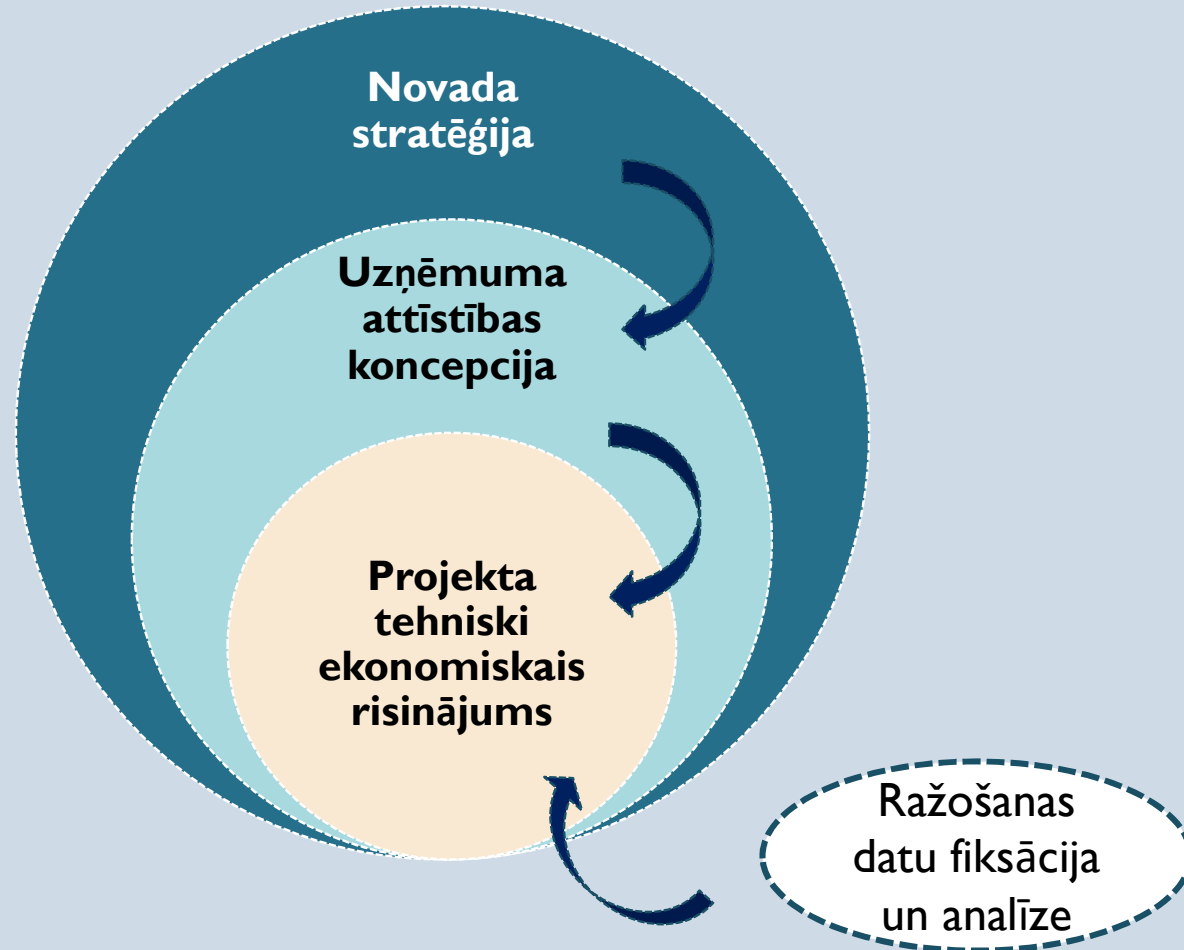
Uzņēmuma attīstības plānošanas dokumenti

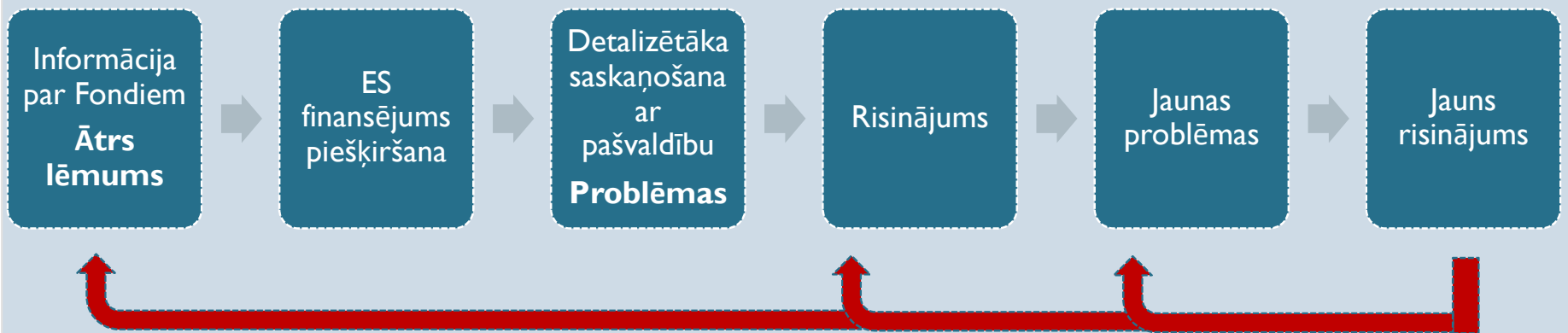
- **Stratēģija**
  - ✦ Ilgtermiņa plāns, kur definēti mērķi, to sasniegšanas posmi un mehānismi
- **Tehniski ekonomiskais pamatojums**
  - ✦ Pamatojums konkrēta projekta nepieciešamībai, pārlicinoties par plānoto aktivitāšu, tehnisko risinājumu un izmaksu nepieciešamību.
- **Biznesa plāns**
  - ✦ Dokuments, kurā atspoguļo uzņēmējdarbības plānu noteiktam laika posmam. Galvenais mērķis ir pierādīt komercdarbības veiksmīgu darbību. Jāatspoguļo pašreizējā situācija un nākotnes perspektīvas.
- **Budžets un tā kontrole**
- **Ražošanas uzskaitē un ikdienas/ikmēneša rādītāju kontrole un analīze**

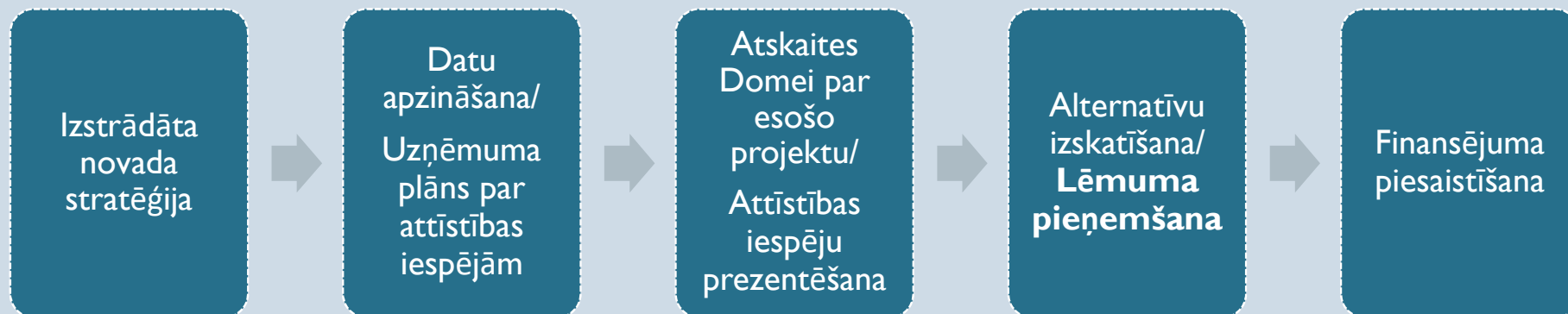
Efektīva procesa vadība

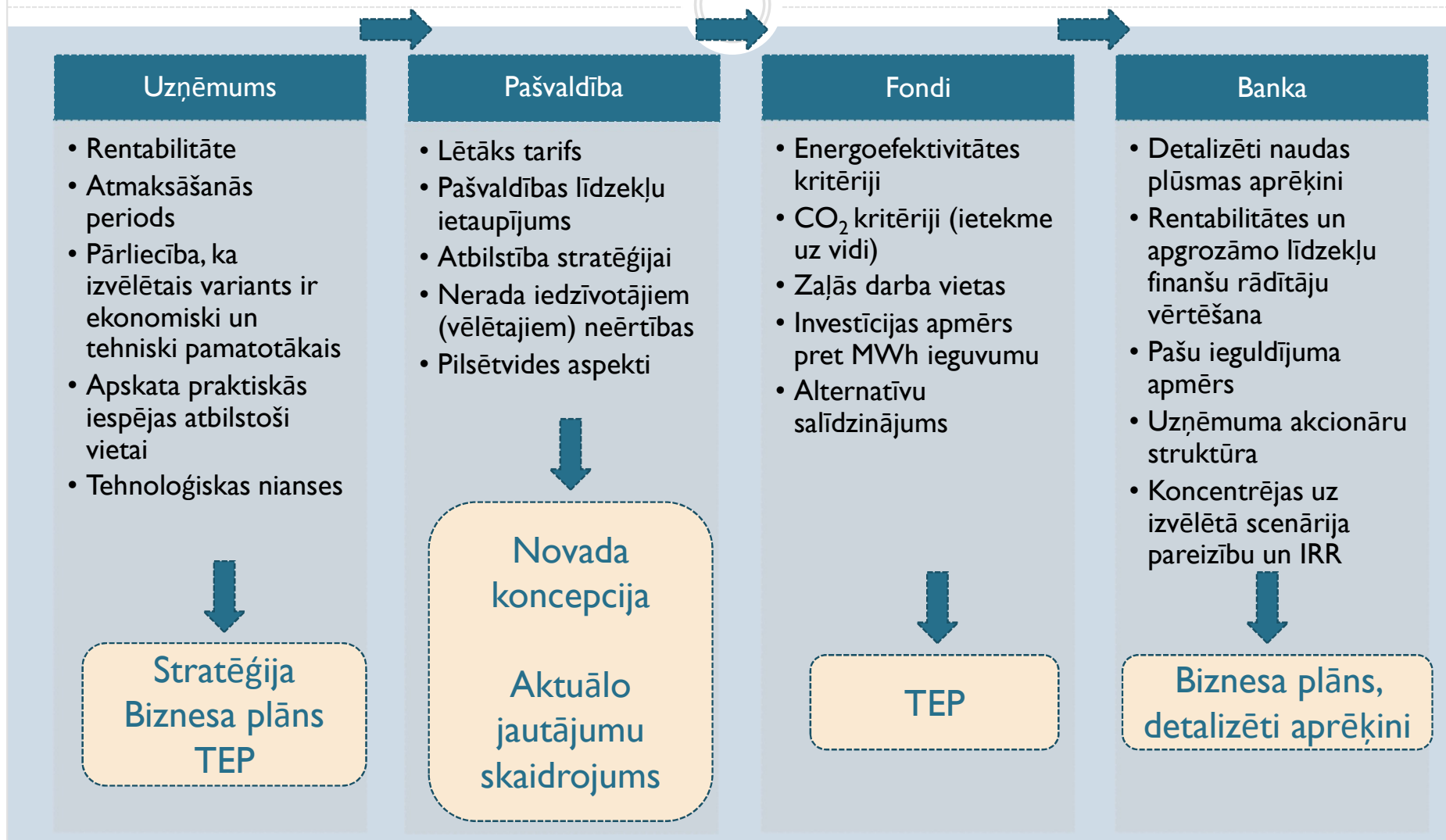
Apstākļu virzīts projekts

Plānveidīgi vadīts investīciju projekts

Atšķirīgi projektu atspoguļošanas un vērtēšanas kritēriji

Tehniskā risinājuma izvēle

Informācijas par siltumapgādes aktuālākajiem tehnoloģiskajiem risinājumiem

- Automātiskas (bez maiņas personāla) šķeldas katlu mājas jebkurā jaudas diapazonā
- Automātiska kurināmā pieņemšana/padeve
  - ✦ bez frontāla iekrāvēja iesaistes
  - ✦ padeves specifikācija, pieņemšana, automašīnas veids, uzkrājums 4-5 d/n
- Konteinerveida katlu mājas
  - ✦ vieglāk projektējamas, ātrāk uzstādāmas, lētāka būvniecība
- Dūmgāžu, izmešu risinājumi
- Kurināmā variācijas iekārtām, padevēm
  - ✦ frakcija, pelnainība, mitrums, granulu/šķeldas katli
- Jaudas amplitūdas risinājumi (akumulators, dzesēšana utml.)
- Siltumtīklu tehnoloģijas
  - ✦ dubultcaurules (izbūves izmaksas)
  - ✦ lokanās caurules (izbūves ātrums, nelīdzenam reljefam)
  - ✦ iespēja strādāt ar plūstošo zonu ar vairākiem siltumavotiem

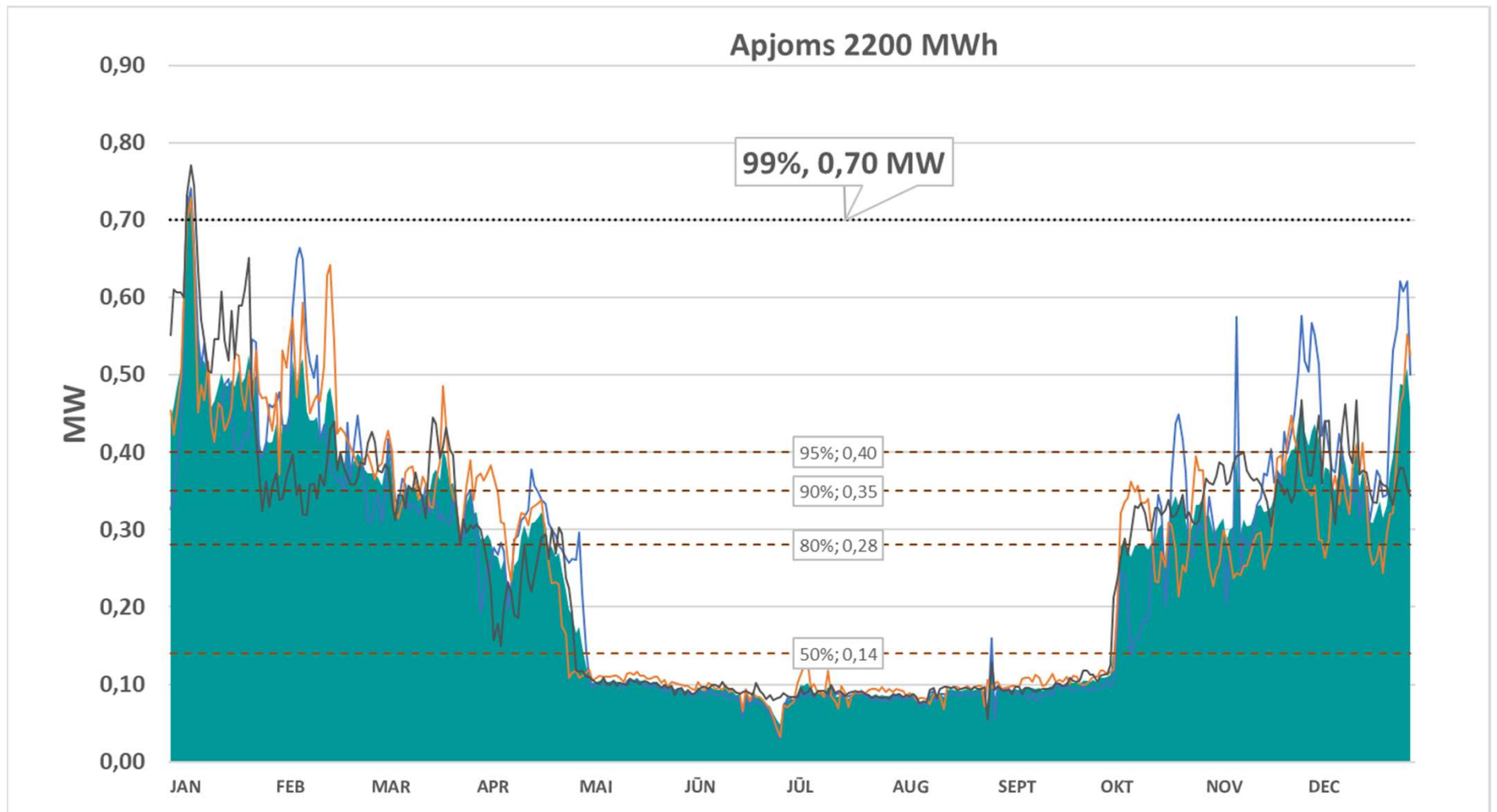

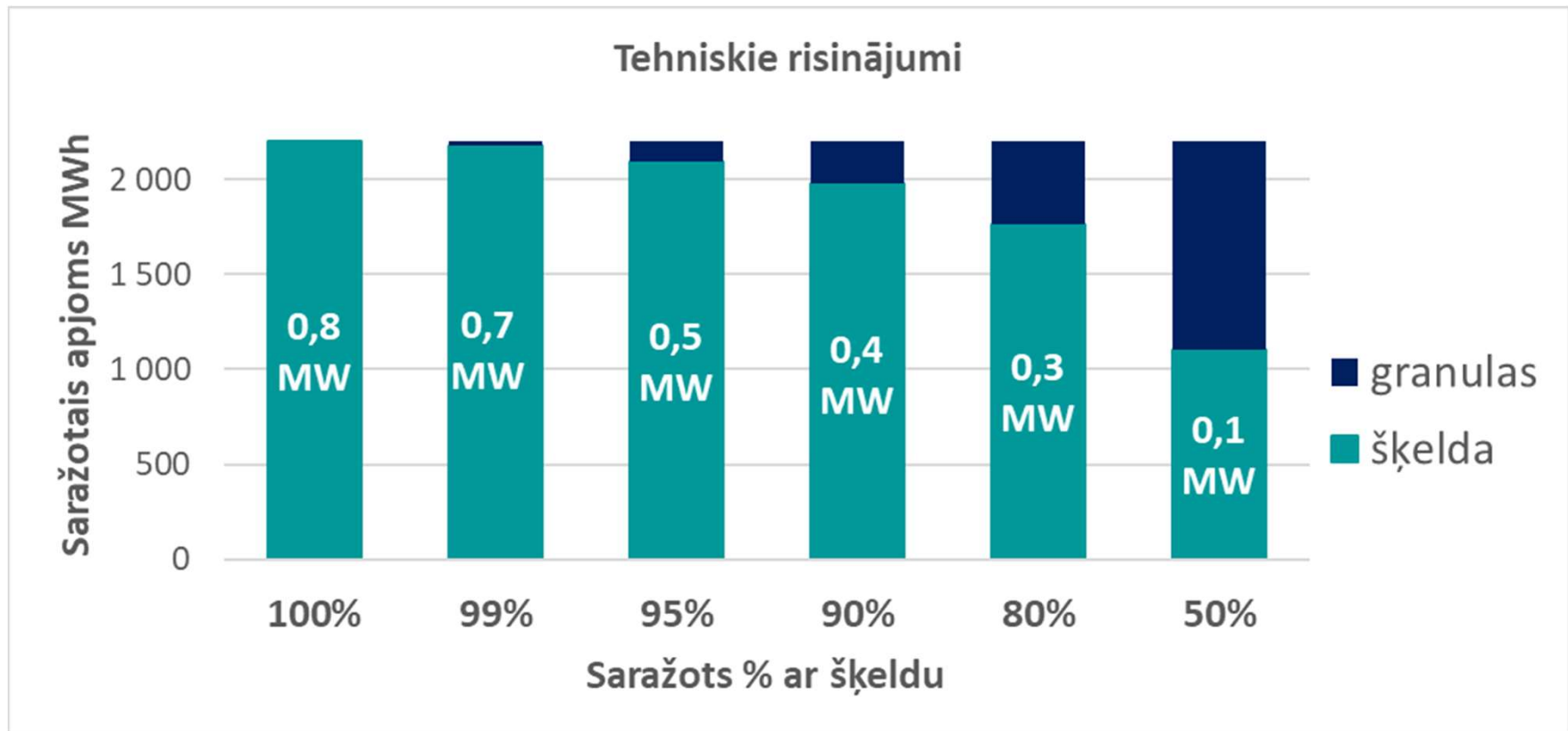
Tehniskā risinājuma izvēles aspekti

- Jaudas amplitūda
- Investīciju apjoma atšķirība
- Esošo iekārtu stāvoklis
  - ✦ malka, granulas, šķelda, dabasgāze, automatizācija
- Vides aspekti
  - ✦ elektrostatisks filtrs virs 1 MW
- Kurināmā diversifikācija
- Šķeldas
- Katlu mājas atrašanās vieta
- Katlu mājas **ēkas** tehniskais stāvoklis
- Automatizācijas aspekts

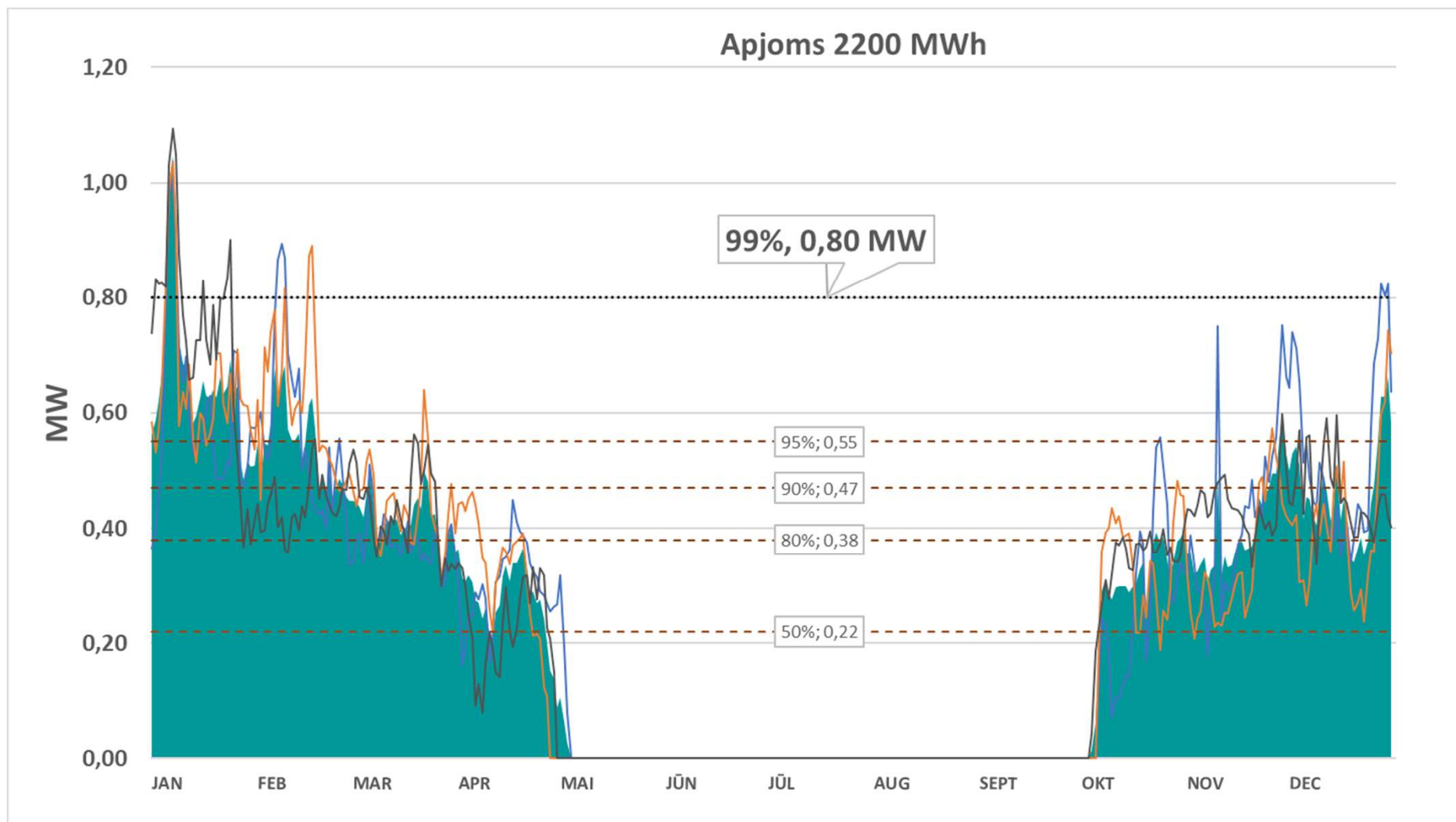
Jaudas analīze (sistēma ar vasaras slodzi)

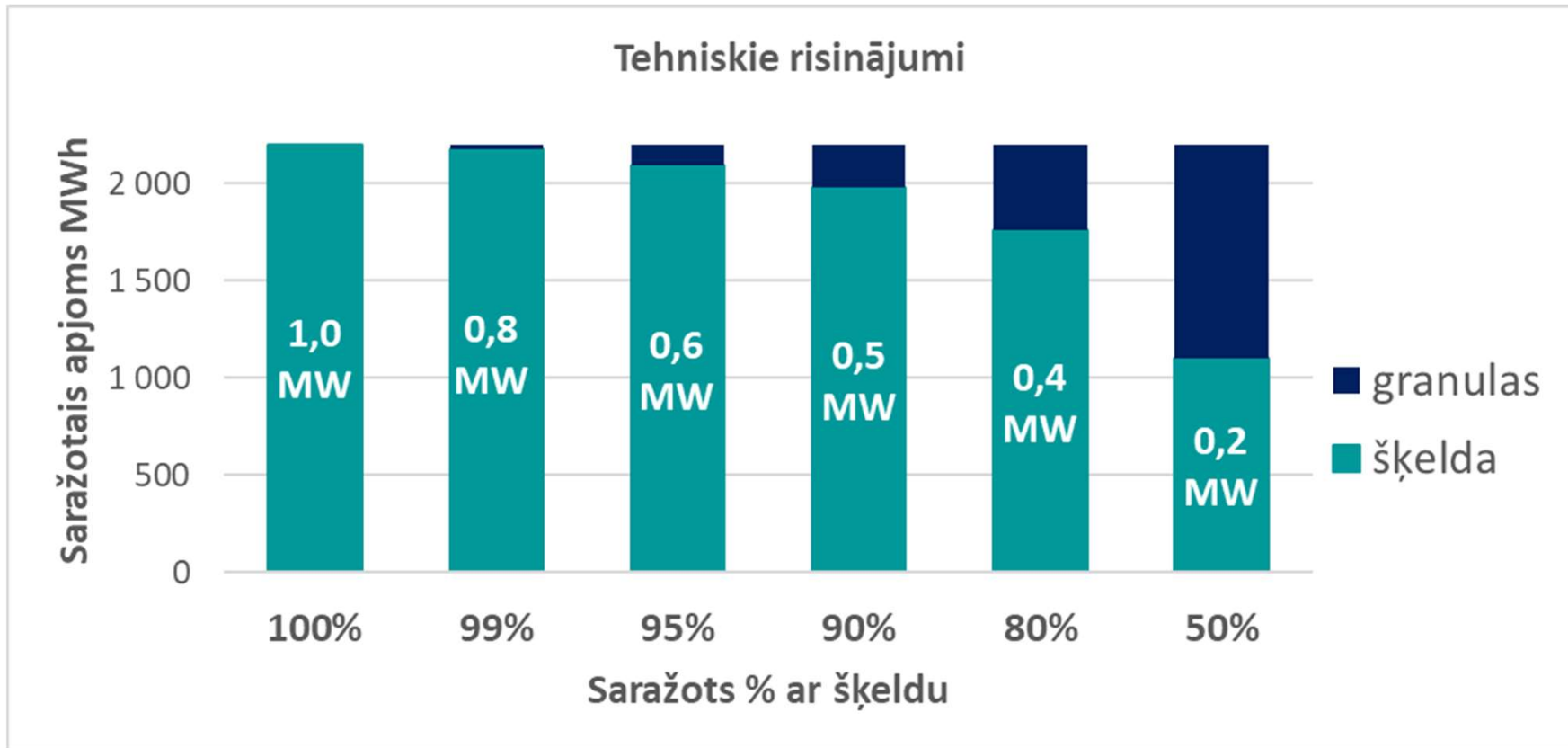
Tehniskie risinājumi

Jaudas analīze (sistēma bez vasaras slodzes)

Tehniskie risinājumi

Tipiskākās kļūdas tehniskā risinājuma izvēlē I

- **Nepareizi izvēlēta jauda (biežāk par lielu)**
  - ✦ Problēmas ar vasaras slodzi
  - ✦ Sadārdzina investīciju
  - ✦ Pīķa jaudām izvēlas lielu, dārgu investīciju, nevis dārgu kurināmo
  - ✦ Nepareizi interpretēti dati
- **Kurināmā pieejamība, veids un cenas atšķirība**
  - ✦ Nav izvērtēti kurināmā veidi un pašizmaksas
- **Automātiska vadība - tikai teorētiski**
  - ✦ Nav ņemtas vērā būtiskas procesa lietas (padeve, noliktavas lielums un spēja izkraut bez frontāla iekrāvēja)
  - ✦ Vai rezerves iekārtas automātiskas un viegli organizatoriski darbināmas
- **«Projektēšana atdalīta no būvniecības» vs «Zematslēgas projekts»**
- **Nepareiza investīcijas līmeņa noteikšana, veicot priekš aptauju**
  - ✦ Nemotivēts un paviršs pretendents, projektētājs – teorētiķis, izmaksas slēpjas niansēs

Tipiskākās kļūdas tehniskā risinājuma izvēlē II

- Rekonstruēt vai būvēt jaunu?
- Izskatīt iespējas savienot vairākus avotus, nevis būvēt jaunu
- Nepareiza tehniskā specifikācija
  - ✦ prasīt tikai to, ko vajag
- Vai nav nākotnē kaut kādas izmaiņas, kas jāņem vērā
  - ✦ piem., cieto daļiņu prasība virs I M
- Pārāk liels cauruļu diametrs
  - ✦ zudumi, būvniecības process, plūsma, izmaksas
- Neizvērtē vai patērētāju gals sakārtots
  - ✦ temperatūras kritums, atpakaļgaita utt.
- Ja strādā no diviem avotiem, jāizvērtē rezerves jauda pie dažādām situācijām (slodzēm un avārijas situācijām)
- Hidrauliskie režīmi

Vai automātiska?

Siltumapgādes pieminekļi un katlu muzejs

Vai šādu vadību ar 3 pastāvīgiem darbiniekiem var
atļauties?

Izbūves un projektu realizācijas problemātika

- Augstākas būvvaldes prasības, stingrāka uzraudzība rekonstruējamām ēkām
- Būvniecības izmaksu kāpums (it sevišķi rekonstruējamām ēkām, nevis jaunbūvēm)
- Projektēšana
  - ✦ Ilgums
  - ✦ Būvprojektam var būt tikai minimālas atkāpes no Būvprojekta minimālā sastāvā (BMS)
  - ✦ Tehnisko noteikumu un zemes/ēku izmantošanas saskaņošanas ilgums (piem., ēka kā kopīpašums)
- Iepirkumu uzraudzības prasības
  - ✦ jau gatavojot TEP un piesakoties līdzfinansējumam, jābūt konceptuālam redzējumam par iepirkumu aspektiem
  - ✦ mainot tehniski nebūtiskas lietas, var nākties sludināt jaunu iepirkumu

Neatbilstošs iepirkums – novirze no biznesa plāna

Iepirkuma riski un izbūves termiņu riski var pārtapt pasūtītāja riskos un izmaksās

- Ja grib sasniegt mērķus ir labi jāizprot, ko tieši vēlas, jo iepirkums ir formāls un izmaiņas var pagarināt vai pārceļt iepirkumu
- Nepamatotas vēlmes – izmaksu sadārdzinājuma risks
- Nepamatotas kvalifikācijas – pretendentu trūkums vs uzticams partneris
- Izvērtēt, kad projektam pareizāk izvēlēties:
  - ✦ «zematslēgas»
  - ✦ vai dalīt iepirkumā materiālus no būvniecības, vai tehnoloģijas pa daļām atsevišķi
  - ✦ kad projektēšana atsevišķi
  - ✦ kad BMS pirms Fondu pieteikuma vai pirms iepirkuma
- Būvniecība un 5 gadu serviss (jo CFLA uzraudzība 5 gadus)
- Saimnieciski izdevīgākais pretendents(ņemot vērā PIV mērķus)
- Citi aspekti (garantijas, avansi, starprezultāti, ārēji faktori – kas nav uzskatāmi par neparedzamiem)

Tehniski ekonomiskā pamatojuma (TEP) sagatavošana

Nepieciešamie dati

- Slodzes un saražoto apjomu uzskaite
  - ✦ Gada/mēneša/dienas/stundas
  - ✦ Īpaši svarīgi pie lieliem mīnusiem un vasarā pie nakts minimuma
- Kurināmā patēriņa uzskaite
  - ✦ Naturālās vienības
  - ✦ MWh
- Siltumapgādes tiešo izmaksu nodalīšana
  - ✦ Darbaspēks
  - ✦ Remontdarbi
  - ✦ Administrācijas izmaksas
  - ✦ Citas izmaksas
- Dokumentācija
  - ✦ Pamatlīdzekļu kartiņas
  - ✦ Nomas, koncesijas līgumi utt.
  - ✦ Topogrāfijas, plāni tml.
  - ✦ Informācija par īpašumtiesībām uz objektu (zemes nomas līguma nosacījumi)

TEP struktūra

(CFLA formāts)

- Esošās situācijas izvērtējums
- Pastāvošās problēmas un to risinājuma alternatīvas
  - ✦ Alternatīva Nr.1 (esošā situācija – nedarīt neko)
  - ✦ Alternatīva Nr.2 (tehniskais risinājums Nr.1)
  - ✦ Alternatīva Nr.3 (tehniskais risinājums Nr.2)
- Izvēlētās alternatīvas pamatojums
  - ✦ Mērķi, ieguvumi
  - ✦ Tehniskie aspekti
  - ✦ Institucionālie un organizatoriskie aspekti
  - ✦ Realizācijas laika grafiks
  - ✦ Ietekme uz vidi
- Finanšu analīze
  - ✦ Pamatpieņēmumi
  - ✦ Ražošanas programma
  - ✦ Investīciju izmaksas, ekspluatācijas izmaksas
  - ✦ Finansēšanas avoti
  - ✦ Naudas plūsma un finanšu rādītāji

Alternatīvu kvalitatīvais izvērtējums

Pozīcija	PIRMS	0,8 MW	0,5+0,5 MW
Katlu mājas darbība ar optimālu katlu slodzi	nē	jā	nē
Kapitālieguldījumi	nav	vidēji lieli	augsti
Ekspluatācijas izmaksas	augstas	zemas	zemas
Ražošanas lietderība	58%	84%	85%
Kurināmā izdevumi	augsti	zemi	zemi
Jaudas rezerves nodrošināšana	Daļēji efektīva	Daļēji efektīva	Efektīva
Automatizācijas līmenis	nav	augsts	augsts
Ražošanas darbinieku skaits	4	1	1

Alternatīvu ekonomiskais izvērtējums

PIRMS PROJEKTA

- Energoresursu patēriņš
  - ✘ Kurināmā patēriņš (MWh)
  - ✘ Elektroenerģijas patēriņš
- Izmaksas
  - ✘ Kurināmā/iepirktās enerģijas izmaksas
  - ✘ Elektroenerģijas izmaksas
  - ✘ DRN
  - ✘ Darbaspēka izmaksas
  - ✘ Remontdarbu izmaksas
  - ✘ Administrācijas izmaksas
  - ✘ Citas izmaksas

PĒC PROJEKTA

- **INVESTĪCIJA**
- Energoresursu patēriņš
  - ✘ Kurināmā patēriņš (MWh)
  - ✘ Elektroenerģijas patēriņš
- Izmaksas
  - ✘ Kurināmā/iepirktās enerģijas izmaksas
  - ✘ Elektroenerģijas izmaksas
  - ✘ DRN
  - ✘ Darbaspēka izmaksas
  - ✘ Remontdarbu izmaksas
  - ✘ Administrācijas izmaksas
  - ✘ Citas izmaksas

PIRMS –PĒC IZMAKSAS=
IETAUPĪTĀS IZMAKSAS

Kritēriji alternatīvu salīdzināšanai

Fondu kritēriji

- Energoresursu ietaupījums, % (MWh)
- Energoresursu ietaupījums MWh/uz 1000 EUR ES finansējumu
- CO₂ ietaupījums
- Zaļās darba vietas

Biznesa kritēriji

- Investīciju atmaksāšanās periods (gadi)
- Ienesīguma novērtēšana (IRR)
- Spēja segt kredītsaistības
- Tarifa apmērs
- Dzīves cikls
- Risku analīze
- Sistēmas drošība

Enerģijas patēriņa salīdzinājums

Enerģijas bilance	Mērv.	PIRMS PROJEKTA	IZVĒLĒTĀ ALTERNATĪVA	NORAIDĪTĀ ALTERNATĪVA	Enerģijas Δ Nr.1	Enerģijas Δ Nr.2
Uztādītā jauda, šķeldas katli (jauns)	MW	0	0,8	0,5 +0,5		
Uztādītā jauda, granulu katli (esoši)	MW	0,9	0,9	0		
Uztādītā jauda, malkas katli (esoši)	MW	2	0	0		
Pārdotais siltumenerģijas daudzums	MWh	1950	1950	1950		
Saražotais siltumenerģijas daudzums	MWh	2200	2200	2200		
t.sk. saražots ar šķeldu	MWh	0%	98%	100%		
t.sk.saražots ar granulām	MWh	0%	2%	0%		
t.sk.saražots ar malku	MWh	100%	0%	0%		
LDK, vidējais	%	58,0%	84,6%	85,0%		
LDK, šķeldas katli	%	-	85,0%	85,0%		
LDK, granulu katli	%	70,0%	70,0%	-		
LDK, malkas katli	%	58,0%	-	-		
Kurināmā patēriņš	MWh	3793	2599	2588	-31%	-32%
t.sk. šķeldas patēriņš	MWh	0,00	2536,47	2588,24		
t.sk. granulu patēriņš	MWh	0,00	62,86	0,00		
t.sk. malkas patēriņš	MWh	3793,10	0,00	0,00		

Tipiskākās kļūdas aprēķinos

- Aizstājot esošu iekārtu, neņem vērā, ka daļa no ieguvumiem būtu izdarāmi ar esošām iekārtām.
- Ja nav stundas uzskaitē, nepareizi novērtē maksimuma slodzi.
- Nevar rēķināt, piemēram, vidējo janvāra patēriņu vai vidējo dienas patēriņu (jāzina max stundas slodze)
- Iekārtas minimālā/maksimālā jauda – vai iespējams zem ražotāja garantētās jaudas (ar kādiem šķeldas un tīklu parametriem)
- Nepareiza siltumspēja un kubatūra malkai, pavirša uzskaitē

Izmaksu salīdzinājums

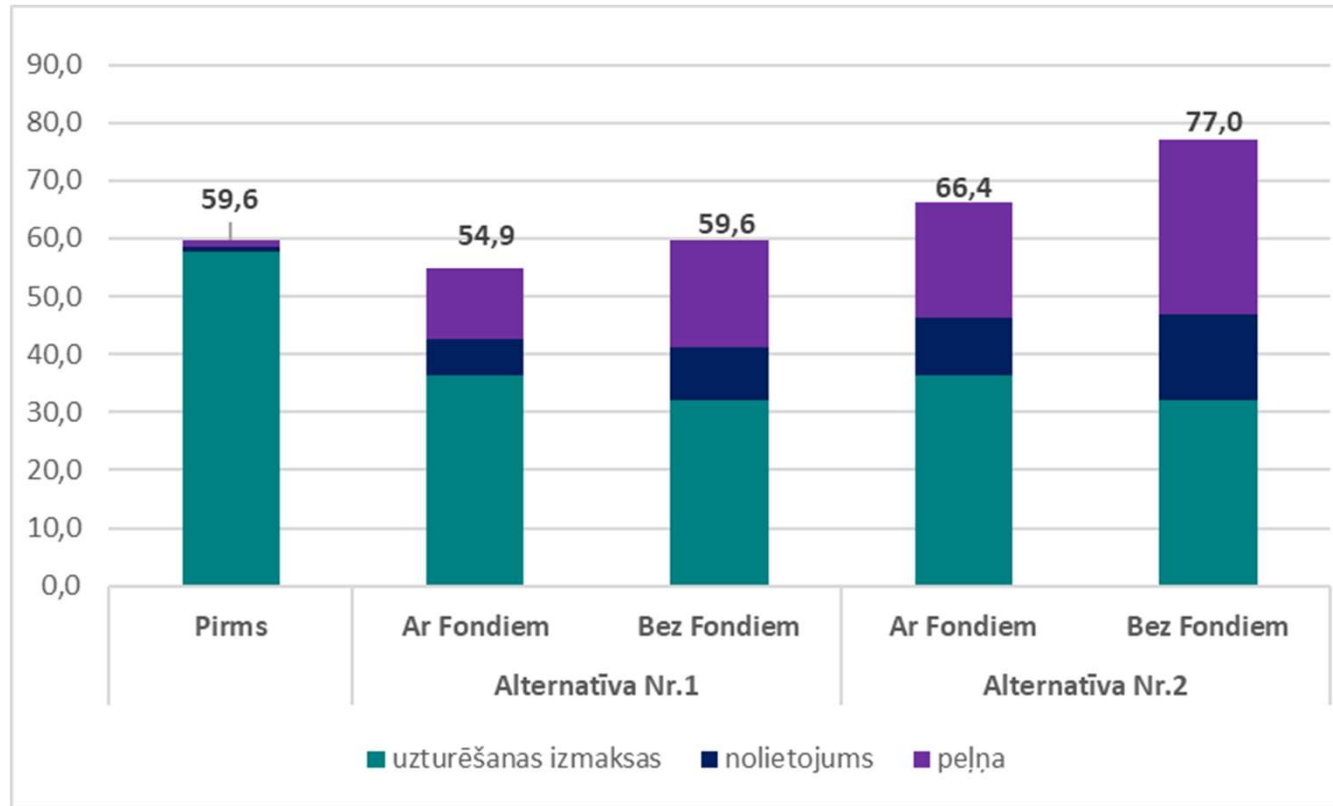
IZMAKSAS	Mērv.	PIRMS PROJEKTA	IZVĒLĒTĀ ALTERNATĪVA	NORAIDĪTĀ ALTERNATĪVA
INVESTĪCIJAS (bez FONDIEM)	EUR	-	400 000	600 000
ES līdzfinansējums	EUR	-	153 280	231 600
INVESTĪCIJAS (ar FONDIEM)	EUR	-	246 720	368 400

Kurināmā cena (šķelda)	EUR	0	40 584	41 412
Kurināmā cena (granulas)	EUR	0	10 686	0
Kurināmā cena (malka)	EUR	68 276	0	0
Elektroenerģijas izmaksas	EUR	4 000	4 000	4 000
Personāla izmaksas	EUR	30 000	8 000	8 000
Remonti	EUR	4 000	3 000	4 000
Citas izmaksas	EUR	9 000	6 500	6 500
IZMAKSAS KOPĀ:	EUR/gadā	115 276	72 769	63 912

Izmaksu ietaupījums	EUR/gadā	-	42 507	51 364
Izmaksu ietaupījums	%		-37%	-45%

Kurināmais	Cena (EUR/MWh)
šķelda	16
granulas	170
malka	18

Tarifa prognoze

Uzturēšanas izmaksas samazinās
Nolietojums un peļņa pieaug

Finansiālā ienesīguma salīdzinājums

	Mērv.	PIRMS	Ar FONDIEM		Bez FONDIEM	
			IZVĒLĒTĀ ALTERNATĪVA	NORAIĀDĪTĀ ALTERNATĪVA	IZVĒLĒTĀ ALTERNATĪVA	NORAIĀDĪTĀ ALTERNATĪVA
INVESTĪCIJA	EUR	-	246 720	368 400	400 000	600 000
Izmaksu ietaupījums	EUR/gadā	-	42 507	51 364	42 507	51 364
Tarifs	EUR/MWh	59,6	54,9	59,6	66,4	77,0
Tarifs (+ pieaugums/- samazinājums)	%		-8%	0%	11%	29%
t.sk. uztur. izmaksas	EUR/MWh	57,6	36,4	32,0	36,4	32,0
t.sk. nolietojums	EUR/MWh	1,0	6,2	9,2	10,0	15,0
t.sk. peļņa/ EBIT (max)	EUR/MWh	1,0	12,3	18,4	20,0	30,0
Investīciju atmaksāšanās un ienesīgums						
Atmaksāšanās periods (nediskontēts)			5,8	7,2	9,4	11,7
Atmaksāšanās periods			7,0	9,1	13,0	18,0
IRR (15 gadiem)			15%	11%	6%	3%
Vai spēs nosegt kredīsaistības?						
Kredīta maksājums	EUR/gadā		24 672	36 840	40 000	60 000
% maksājums	EUR/gadā		9 375	13 999	15 200	22 800
EBITDA (peļņa + nolietojums)	EUR/gadā		37 008	55 260	60 000	90 000
Naudas atlikums (Kredīts-EBITDA)	EUR/gadā		2 961	4 421	4 800	7 200

20 gadi
10% no kopkapitāla

5% Diskonta likme

10 Gadi/% likme
4%

Alternatīva Nr 1. ekonomiski izdevīgāka

Iespējams realizēt bez Fondiem, bet tarifs pieaugs

Paldies!

